

Geç Tunç-Demir Çağı Geçişinde Mukiş Krallığı'nın Başkenti Alalah'ta Yerel Dinamikler

Murat Akar* – Müge Bulu** – Tara Ingman*** – Hélène Maloigne**** – Hasan Peker*****

Öz

Bu makalede, Hatay ilinin Amik Ovası'nda, Asi Nehri kenarında yer alan Açıçana Höyük/Eski Alalah kentinde yürütülen yeni arkeolojik araştırmalar ekseninde, Geç Tunç Çağı'nın sonu ile Demir Çağı'na geçiş sürecinde, Anadolu ve Doğu Akdeniz koridoru üzerinde yaşanan yönetsel ve sosyal değişimlere bölgesel bir bakış açısı sunulmuştur. Bu dönem aralığı, Anadolu arkeolojisi özelinde Hitit İmparatorluğu'nun çöküşü ve sonrasında yaşananları tanımlamaya yönelik araştırma sorularına odaklanırken, Doğu Akdeniz arkeolojik araştırmaları ise uzun yıllardır materyal kültür üzerinden insan hareketliliği ve göç kavramlarını tartışmaktadır. Açıçana Höyük'te 1930'lu yıllarda "Tapınak Sondajı" olarak tanımlanan ve kentin dinsel nitelikli yapılarına ait tabakalaşmanın açığa çıkarıldığı alanın yakınına yerleştirilen yeni kazı sahasında tanımlanan bağlamlar üzerinden, Anadolu ve Doğu Akdeniz kültürlerinin kesiştiği tampon bir bölgede imparatorluk politikalarının gündelik yaşam, zanaat endüstrileri, idari yönetim pratikleri, kült ve sosyal statü gibi kavramlar üzerindeki etkisi ve ilişkisi irdelenmiştir. Geç Tunç Çağı'ndan Erken Demir Çağı'na geçişi tanımlayan seramik grupları, yerel üretim dinamiklerinde büyük ölçüde devamlılığa işaret ederken, alanın kült kimliğiyle ilişkili metal ve fildişi buluntu grupları, sosyal statü ve prestij nesneleri olarak değerlendirilmiştir. Hitit İmparatorluğu için tampon bölge niteliği taşıyan Amik Ovası'nın, Tunç Çağı'nın sonunda yaşanan sistem çöküşüne verdiği yerel tepkiler ise silindir mühür ve bullalardan oluşan yeni epigrafik buluntular ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Amik Ovası, Açıçana Höyük, Alalah, Mukiş Krallığı, Geç Tunç Çağı, Erken Demir Çağı.

* Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı, Hatay/TÜRKİYE <https://ror.org/056hcg41> muratakr@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-5485-8465>

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE <https://ror.org/01wntqw50> bulumuge@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1118-7889>

*** Dr., Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi, İstanbul/TÜRKİYE <https://ror.org/00jzwgz36> tara.ingman@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-0338-0489>

**** Dr., The Institute of Historical Research, Londra/İNGİLTERE <https://ror.org/04e8nyq62> helene.maloigne@alumni.ucl.ac.uk <https://orcid.org/0000-0002-1060-1702>

***** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Hititoloji Anabilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE <https://ror.org/03a5qrr21> hasan.peker@istanbul.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-4290-5858>

Bu makale Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

Atf/Citation: Akar, Murat – Bulu, Müge – Ingman, Tara – Maloigne, Hélène – Peker, Hasan, "Geç Tunç-Demir Çağı Geçişinde Mukiş Krallığı'nın Başkenti Alalah'ta Yerel Dinamikler", *Höyük* 16, 2025, 71-94.

Local Dynamics during the Late Bronze-Iron Age Transition at Alalakh, the Capital City of the Kingdom of Mukish

Abstract

In this article, a regional perspective regarding the administrative and social changes witnessed in Anatolia and the Eastern Mediterranean at the end of the Late Bronze Age and the transition to the Iron Age is presented based on the recent results of the new archaeological research conducted at Tell Atchana, Alalah, located on the major branch of the Orontes River in the Amuq Valley (Hatay, Türkiye). For this particular time period, the main focus has been the collapse of the Hittite Empire and its aftermath in Anatolian archaeology, whereas for decades, Levantine Archaeology has been occupied with the discussion of mobility and long-distance migrations. Through recently excavated contexts located close to the “Temple Sounding” at Tell Atchana, where a series of temples were excavated in the 1930’s, several research questions regarding the impacts of imperial policies on daily life practices, craft industries, administration, cult and social status are explored. The ceramic assemblages defining the transition from Late Bronze to Early Iron Age showed continuity in most of the cases. The metal and ivory objects in relation to the cultic nature of the area were regarded as objects of social status and prestige. As a borderland for the Hittite Empire, the local responses given to the system collapse observed at the end of the Late Bronze Age is evaluated under the light of epigraphic material in the form of cylinder seals and bullae.

Keywords: Amuq Valley, Tell Atchana, Alalakh, Kingdom of Mukish, Late Bronze Age, Early Iron Age.

Giriş

MÖ 12. yüzyılın başlarında Hitit İmparatorluğu’nun çöküşüne yol açan nedenler silsilesi, Tunç Çağı Anadolu araştırmalarında bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. İmparatorluğun çekirdek bölgesini temsil eden Kuzey Orta Anadolu’dan elde edilen arkeolojik veriler, geniş bir coğrafyada etkisi hissedilen bir imparatorluğun siyasi ve ekonomik çöküşünün ardındaki etkenleri ortaya çıkarmak için tek başına yeterli değildir. Bunun başlıca nedeni, Hitit İmparatorluğu’nun merkezi yönetim politikalarının bölgesel olarak farklılık göstermesidir¹. Arkeolojik veri açısından değerlendirildiğinde ise MÖ 13. yüzyılın sonu ile MÖ 12-10. yüzyıllara tarihlenen ve kesintisiz bir tabakalaşmaya ait bağlamın sayısı, Kuzey Orta Anadolu coğrafyasında sınırlı ölçekte dir. Öte yandan, Doğu Akdeniz’i kapsayan geniş bir coğrafyada Geç Tunç Çağı’nın sonunda yaşanan sistemsel çöküş ile Erken Demir Çağı’na geçişte, imparatorluklardan bölgesel krallıklara değişen siyasi yapının tarihsel, arkeolojik ve çevresel açılardan anlaşılmasına yönelik temel problemler, birçok araştırmacı tarafından da tartışılmaya devam etmektedir². Doğu Akdeniz bağlamında Geç Tunç Çağı’nın sonuna ilişkin yapılan yorumlar da son yıllarda bu eksen de önemli ölçüde değişiklik göstermiştir. Tevrat’a dayalı dogmalardan çevresel belirlenimciliğe yönelen paradigma kayması³, kesin kanıtlar sağlamamakla birlikte günümüzde yaşanan iklim krizleri ekseninde şüphesiz popüler bir alternatif sunmaktadır. Bununla birlikte siyasi, kültürel ve çevresel olarak çeşitlilik gösteren Doğu Akdeniz gibi bir coğrafyada, “sistemsel çöküş” ve ardından bölgesel tepkilere tanıklık

1 Glatz 2009.

2 Pucci 2020a, 2020b; Schachner 2020; Osborne 2021.

3 Kristiansen 2016; Cline 2021; Kemp–Cline 2022; D’Alfonso 2023

eden bir zaman dilimini anlamak için tutarlı modeller oluşturulmasında bölgesel yorumlamalar elzemdir. Bu nedenle, Mukış Krallığı'nın başkenti Açıana Höyük/Eski Alalah kenti merkezli olarak yürütülen bölgesel araştırmalar, arkeolojik, tarihi ve çevresel açılardan birbirine bağlı bir yorumlama sağlayarak Genç Tunç Çağı'nın sonunda emperyalist sistemlerin bir tampon bölgedeki stratejilerini ve Erken Demir Çağı'nda yaşanan yönetsel değişimleri tanımlamak adına bir model sunabilir (Resim 1-2)⁴.

Açıana Höyük'teki son dönem arkeolojik araştırmalar, "Saraylar Bölgesi" olarak tanımlanan Alan 1'in stratejik noktalarına yerleştirilen plankarelerde yürütölmekte olup MÖ 2. binyılın bölgesel bir kaydını oluşturma amacına odaklanmaktadır. Saraylar Bölgesi olarak tanımlanan ve yaklaşık 2 hektarlık bir alana yayılan höyüğün kuzey kanadında, kentin kuruluşundan itibaren kamusal yapılar yer almaktadır. Bu kimliğiyle de bölgesel bir krallığın uzun bir zaman dilimi içerisindeki yönetsel ve kültürel değişimlerini, benzer kimlikli bağlamlar üzerinden karşılaştırmaya olanak sağlayan stratigrafik ve kronolojik bir dizin sunmaktadır. Örneğin; Alan 1'de yer alan saraylar ve tapınakları da içeren Leonard Woolley dönemi geniş ölçekli kazılarında elde edilen veriler⁵, Alalah'ın Mitanni kontrolündeki bölgesel bir krallıktan MÖ 14. yüzyılın ikinci yarısında Hitit İmparatorluğu'nun sınır bölgesinde bir askeri yönetime dönüşümünü gösteren arkeolojik tabakalaşmayı, maddi kültürdeki değişimleri ve devam eden yerel gelenekleri tanımlayabilecek niteliktedir. Ancak 1930'lu yıllarda, o dönemin kazı yöntemlerinin bir yansıması olarak kazıların oldukça kalabalık bir iş gücüyle, hızlı bir şekilde ve detaylı kayıt sistemi kullanılmadan gerçekleştirilmiş olması, bu alandan elde edilen arkeolojik kaydın kendi içinde tutarsızlıklara sahip olmasına yol açmıştır. Açıana Höyük kronolojisinin tanımlandığı "Tapınak Sondajı" sonuçlarının yeniden değerlendirilmesi gerekliliği sebebiyle, 2012 yılında bu alanda başlatılan çalışmalarla yeni bir kronolojinin temelleri atılmıştır. Tapınaklar Bölgesi çevresindeki yeni kazı alanlarında açığa çıkarılan MÖ 14. ve 13. yüzyıl sonları ile Erken-Orta Demir Çağı tabakalarına ait dağınık buluntular, küçük ve büyük ölçekli toplumsal değişimlerin varlığına da ışık tutmuştur.

Bu makalede, Alalah'ın son tabakalarını temsil eden ve Tapınaklar Bölgesi'nde 2020-2022 yılları arasında açığa çıkarılan yeni bağlamlar üzerinden, Geç Tunç Çağı'nın sonu ile Demir Çağı'nın başında yaşanan değişimleri ve devamlılığı tanımlayan maddi göstergeler bir arada sunulmuştur. Seramik tipolojisine bağlı tanımlanan yerel üretim endüstrilerinin yanı sıra, alanın kült kimliğiyle ilişkilendirilen sosyal statü nesneleri ve yeni epigrafik buluntular da birlikte değerlendirilerek, imparatorluk sistemleri içinde var olma mücadelesi veren bir krallığın Tunç Çağı'nın global dünyası içindeki bölgesel tepkileri ele alınmıştır.

Açıana Höyük 43.03 Plankaresi Geç Tunç II ve Demir Çağı Tabakaları

Açıana Höyük'teki Demir Çağı yerleşiminin ve Geç Tunç-Demir Çağı geçişinin incelenebildiği tabakalar, başlıca 42.10 ve 43.03 numaralı plankarelerde açığa çıkarılmıştır (Resim 3). 42.10 plankaresinin 2012-2014 yılları arasında açığa çıkarılan Tunç ve Demir Çağı evreleri ile buradan elde edilen seramik, metal ve diğer maddi kalıntılar üzerine detaylı çalışmalar yapılmış ve yayımlanmıştır⁶. Bu nedenle 42.10 plankaresinden elde edilen veri setleri burada detaylıca tartışılmayacaktır. 42.10 plankaresinde açığa çıkarılan yapıları ve dış mekânları daha

4 Akar vd. 2021, 2022.

5 Woolley 1955.

6 Montesanto 2020b, 2020c; Montesanto-Pucci 2019-2020; Johnson 2020.

geniş ölçekte incelemek amacıyla 2021 yılında kazı çalışmalarının başladığı 43.03 plankaresine ait veriler üzerinde detaylı çalışmalar devam etmekle birlikte, bu makalede ilksel sonuçlar ve genel bir değerlendirmenin yanı sıra, 42.10 plankaresindeki kalıntılarla nasıl bir bağlantı kurulabileceği de mekanlar arasındaki ilişki üzerinden sunulmuştur.

Her iki kazı alanındaki Demir Çağı tabakalarının (3, 2 ve 1. Evreler) korunma durumu zayıftır, bu nedenle de mimarinin izini sürmek ve taban seviyelerini belirlemek oldukça zor olmuştur. 43.03 plankaresinde, 4. Evre'yi tanımlayan taş temellere sahip bir yapının kalıntıları ve ilişkili dış mekânlar, plankarenin güney kanadında tespit edilmiştir (Resim 4-5). Yapının taş temelleri taban seviyesinin altındadır ve iç mekân olarak tanımlanan odada buluntu yoğunluğu azdır. Aynı oda içerisinde taş çevrili bir ocak alanı mevcuttur. Ancak bu ocağın köşeli forma sahip olması, işlevinin yemek pişirmeden ziyade endüstriyel bir üretimle ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Aççana Höyük'te taş temellerin kullanımı genellikle kamusal binalarla sınırlıdır, ancak diğer kazı alanlarının Geç Tunç Çağı'nın sonuna tarihlenen evrelerinde, ev nitelikli yapılar gibi diğer bina türlerinde de az da olsa taş temellerin kullanıldığı görülmektedir. Bu evreye ait dış mekânda, iki adet piroteknolojik enstalasyon açığa çıkarılmıştır. Her ikisi de şekil veya boyut bakımından tipik bir tandır ya da fırının özelliklerini yansıtmamaktadır; yuvarlaktan ziyade dikdörtgen şeklindedirler ve seramik pişirme fırını olamayacak kadar küçüktürler. 42.10 plankaresinin bir sonraki evresinde tanımlanan faaliyet izleri göz önünde bulundurulduğunda⁷, söz konusu enstalasyonlar muhtemelen metalürjik aktivitelerle ilişkili olmalıdır. Genel anlamda, 43.03'teki bu evreye ait dolgu ve tabanlar buluntu açısından zayıftır; bu durum, alanın en azından bazı bölümlerinin kullanımı sona erdikten sonra kasıtlı olarak temizlenmiş olma ihtimalini arttırmaktadır.

42.10 plankaresinin 4. Evresi, plankarenin batı kanadında açığa çıkarılan ve en az beş odadan oluşan büyük ölçekli bir yapıyla tanımlanır ve iki alt evreye sahiptir⁸. Açığa çıkarılan en büyük odasında tüm seramiklerin, bileğitaşlarının ve taş havanların bulunması, bu binada her iki alt evrede de yemek hazırlığı ve diğer günlük faaliyetlerin yürütüldüğünü göstermektedir. Plankarenin doğu kısmı, çok sayıda tandırın bulunduğu bir dış mekân olarak tanımlanmıştır. Bu yapı katı içinde bulunan Hitit üsluplu minyatür testicik ile muhtemelen duvara asılan dekoratif bir obje olan, üzerinde iki simetrik delik açılmış fil kürek kemiği, alanın ritüel kimliğini vurgulamaktadır. Bu alanın Woolley tarafından kazılan tapınağın yanında olması sebebiyle, söz konusu nitelikteki objelerin buradaki varlığı hiç şaşırtıcı değildir. Hem günlük kullanıma ait hem de ritüel nitelikli malzemenin birlikte bulunması, bu binanın bir tapınak görevlisi ya da yöneticisine ait bir hane olduğunu düşündürmektedir. Tabanın üzerindeki dolguda bulunan ve Prens Tudhaliya ile Prens Aşnuhepa'ya ait bulla da bu yorumu desteklemektedir⁹. Benzer şekilde, 43.03 plankaresinde kısmen tanımlanabilen yapının da benzer bir işleve sahip olduğu düşünülmektedir.

Her iki plankarenin 3. Evresi (Resim 6), yanmış kerpiç ve taşlardan yapılmış eğrisel formdaki bulgularla tanımlanmaktadır. 42.10'da iki alt evre tespit edilmişken 43.03'te yalnızca tek bir taban seviyesi mevcuttur. Güneydoğu Anadolu'da bulunan benzer formdaki binalar için önerilen aksine bu eğrisel bulgular deprem gibi bir doğal afet kaynaklı herhangi bir bozulma ya da hasar sonucu bu hale gelmemiş,¹⁰ kasıtlı olarak bu biçimde inşa edilmiştir. 43.03'te,

⁷ Johnson 2020.

⁸ Montesanto 2020b.

⁹ Yener vd. 2014.

¹⁰ Engin 2023.

eğrisel forma sahip duvarların kuzeyindeki alan bir dış mekânı temsil ederken, güneydeki alan, dolgunun niteliğine bağlı olarak bir kapalı alanı temsil ediyor gibi görünmektedir. 42.10'da eğrisel formdaki duvarın batısındaki alan, *in situ* seramik, öğütme taşları ve diğer taş aletler ile çeşitli kişisel süs eşyaları barındırması sebebiyle bir haneyi temsil ediyor olmalıdır¹¹. Bu alanın erken olan 3b Evresi'nde, kurşun ve demir üretimi de dahil olmak üzere ikincil üretim faaliyetlerinde kullanılmış gibi görünen bir fırın da bulunmuştur¹².

2. Evre, her iki plankarede de çoğu yanmış taş ve kerpiç istiflerinden oluşmaktadır. 43.03'teki bu yanmış kerpiç yığınları, muhtemelen bir zamanlar başka bir yapıya ait duvarların devşirme olarak kullanılmış yapı elemanlarıdır. Plankarenin güneybatısında, kuzey-güney yönünde uzanan ve küçük taşlar, büyük seramik cüruf parçaları ve küçük yanmış kerpiç parçalarından oluşan başka bir hat, muhtemelen taş temellerin iç dolgusuna ait olmalıdırlar. Alanın güneydoğu köşesinde de yine yanmış tuğla parçalarından yapılmış kerpiç bir platform açığa çıkarılmıştır. 42.10 plankaresindeki buluntular da benzer özellikler göstermektedir. Ancak burada, çok iyi korunmamış olmakla beraber iki farklı taban seviyesi tespit edilmiştir. Her iki plankarede de tabanlar sadece taş ve kerpiçler üzerinden izlenebilmektedir; bu da bu geniş alanın bir dış mekân olduğunu düşündürmektedir.

Her iki plankarede de yüzey toprağının hemen altında bulunan 1. Evre'de hiçbir mimari ize rastlanmamıştır. Ancak içinde öğütme taşlarının da olduğu dağınık taş parçaları ile *in situ* halde bulunan depolama kabı parçaları ele geçirilmiştir. 42.10 plankaresindeki *in situ* buluntular, kabaca kuzey-güney doğrultusunda uzanan yaklaşık 3 m genişliğinde bir şerit halinde bulunmuştur ve bu durum, belki de bu alanda korunmamış bir yapı temelinin varlığına işaret etmektedir. Tüm bulgular göz önünde bulundurulduğunda bu alanın, bir depo binasının veya kompleksinin parçası olabilecek bir açık alan olduğu düşünülebilir.

43.03 Plankaresinin Seramik Verisi

42.10 plankaresinin 1-4. Evreleri'nden elde edilen seramikler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yapılar ile dış mekânların işlevlerinin yanı sıra, seramik gruplarının morfolojik özelliklerine dayalı olarak yeme-içme âdetlerine ilişkin çıkarımlarda bulunulmuş ve söz konusu evreler için kronolojik önermeler yapılmıştır¹³. Bu çalışmalara göre, 4. Evre MÖ 14. yüzyıl sonu veya 13. yüzyılın ilk yarısına, 3. Evre Demir Çağı I'e (MÖ 12. yüzyıl ortaları), 2. Evre Demir Çağı I'in sonuna ve 1. Evre Demir Çağı II'ye (MÖ 9. yüzyıl) tarihlendirilmiştir¹⁴. Yakın zamanda kazılmış olan 43.03 plankaresine ait seramik verisi üzerinde detaylı mekânsal ve işlevsel analiz çalışmaları devam etmekle beraber, bu makalede, 4-1. evrelere ait seramik verileri genel hatlarıyla değerlendirilmiş ve yer yer 42.10 plankaresi sonuçlarıyla karşılaştırma yapılmıştır.

43.03 plankaresine ait seramiklerin tamamı çark üretimidir. Seramiklerin çoğu, "Düz Basit Seramik" olarak adlandırılan, nehir kumu katkılı orta kabalıkta bir hamurdan yapılmıştır. Kap yüzeylerinin büyük çoğunluğu ıslak sıvazlamayla düzeltilmiş olup, perdahlama gibi diğer yüzey işlemlerine nadiren rastlanmaktadır. Kap formları açısından incelendiğinde, en erken tabakayı temsil eden 4. Evre'de, Aççana Höyük'ün Geç Tunç II bağlamlarından zaten aşına olduğumuz formlar¹⁵

11 Montesanto-Pucci 2019-2020.

12 Johnson 2020.

13 Montesanto 2020b, 2020c, 2022; Montesanto-Pucci 2019-2020.

14 Montesanto 2020b, 74, 2020b, 339.

15 Horowitz 2019.

görülmektedir. Açık formlar arasında düz tabak, içten kalınlaştırılmış ağız kenarlı tabak (Resim 7.2), sığ kâse (Resim 7.4), yarımküre biçimli kâse (Resim 7.5), kil topağından kesme tekniğiyle üretilmiş küçük kâse (Resim 7.1), yuvarlak omuzlu derin kâse (Resim 7.7), silindirik biçimli kap altlığı (Resim 7.13) ve krater yer almaktadır (Resim 8.1). Kapalı formlar arasında ise yüksek boyunlu çömlek (Resim 8.10), şişkin karınlı çömlek ve sivri dipli şişe (Resim 8.7-8) örnekleri bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen kap formlarının çoğu, 3. 2. ve 1. evrelerde karşımıza çıkmaktadır. Ancak Kuzey Orta Anadolu kökenli yerel seramik geleneğinin bir parçası olarak kabul edilen, kil topağından kesme tekniğiyle üretilmiş küçük kâseler ve sivri dipli şişeler¹⁶, 3. Evre'den itibaren görülmemektedir. Alalah'ın Geç Tunç II bağlamlarından bilinen bir diğer Kuzey Orta Anadolu kökenli formu temsil eden mataralar¹⁷ (Resim 8.9) ise, 42.10 plankaresinde yalnızca 3b Evresi'nde görülürken,¹⁸ 43.03 plankaresinin 3. ve 2. evrelerinde nadir örnekler olarak görülmektedir. Gövdesi boyunca açılmış deliklere sahip, kulp kısmı kısmen korunmuş bir kapak parçası (Resim 7.16) ise, 3. Evre'de tek bir örnek ile temsil edilmiştir.

Alalah'ın Geç Tunç Çağı yerel seramik repertuarının bir parçası olmayan, ancak Demir Çağı tabakalarında yaygın olarak görülen iki yeni form tipi tespit edilmiştir. Bunlar, yatay ilmek kulplu keskin profilli kâse (Resim 7.11-12) ve yine yatay ilmek kulplu, yarımküre biçimli ve dışa dönük ağızlı kâse formlarıdır (Resim 7.10). Kap formu ve kulp tipindeki benzerlik nedeniyle bu iki kabın, Ege dünyasından iyi bilinen kap formlarının (FS285 ve FS295) yerel taklitleri olduğu düşünülmektedir ve yerel seramik üretimindeki Ege etkisine işaret etmektedir¹⁹. İki kap formu da 42.10'da ilk olarak 3b Evresi'nde bir arada görülmeye başlarken, 43.03 plankaresinde keskin profilli kâseler 4. Evre'de ortaya çıkar ve 1. Evre'ye kadar devam eder, yarımküre biçimli kâse türü ise 3, 2. ve 1. evrelerde görülür.

43.03 plankaresinden elde edilen pişirme kaplarının tümü kavkı katkılı, orta veya çok kaba bir hamurdan üretilmiştir. Bu hamur türü, Alalah'ta Geç Tunç Çağı'nın tipik pişirme kabı geleneğidir²⁰ ve Demir Çağı'nda da üretilmeye devam etmiştir²¹. Pişirme kapları, basık gövdeli ve geniş çömlek formunda (Resim 8.6) ve çift kulplu boyunsuz çömlek formunda (Resim 8.5) olmak üzere iki ana form olarak görülür. İlk form Alalah'ın tipik Geç Tunç Çağı pişirme kabı türünü temsil ederken²², ikincisi Geç Tunç Çağı'nın sonlarında azar azar üretilmeye başlanmış ve zaman içerisinde Demir Çağı'nın yaygın pişirme kabı türü haline gelmiştir²³.

Depolama kaplarına ait örnekler 43.03 plankaresinde az miktarda ele geçmiştir ve bunlar çoğunlukla ağız kenarı ya da gövde parçası veya kısmen korunmuş örnekler olarak ele geçtikleri için bu kapların tam profilleri bilinmemektedir. Depolama kaplarının çoğu, taşçık ve özellikle saman gibi organik katkı malzemeleri içeren kaba hamurdan yapılmıştır. Form açısından en çok rastlanan tür, 42.10 plan karesinde de örnekleri bulunan şişkin karınlı depolama kaplarıdır²⁴.

¹⁶ Horowitz 2019, 214, 233.

¹⁷ Horowitz 2019, 230, 235, fig. 7.18, no. 4-7.

¹⁸ Montesanto-Pucci 2019-2020, 96.

¹⁹ Montesanto-Pucci 2019-2020, 97, 116.

²⁰ Morrison-Horowitz 2016; Horowitz-Çakırlar 2017; Horowitz 2019.

²¹ Montesanto-Pucci 2019-2020.

²² Horowitz 2019, fig. 7.11.

²³ Montesanto 2022.

²⁴ Montesanto-Pucci 2019-2020, fig. 10t.

3. Evre'de bir tane yarımküre biçimli depolama kabı parçası da ele geçmiştir (Resim 8.4). Bu tür, Alalah'ın Orta Tunç Çağı'ndaki tipik depolama kabı türlerindendir²⁵. Ancak nadir de olsa Geç Tunç Çağı bağlamlarında da karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer nadir örnek, 1. Evre'de bulunan oval gövdeli, boyunsuz çömlek formundaki depolama kabıdır (Resim 8.3). Bu türün 42.10 plankaresinde bulunan bir benzeri Demir Çağı'nda ortaya çıkan yeni bir tür olarak değerlendirilmektedir²⁶.

43.03 plan karesinin boya bezekli seramik grupları arasında en yaygın gelenek, kökleri Geç Tunç Çağı'na uzanan Şerit Bant Boyalı tabaklardır (Resim 7.3). Benzer motif türünün, 3. Evre'deki bazı kâselerin gövde ve kuplarına da uygulandığı görülmektedir (Resim 7.9). Diğer boya bezekli seramikler ağırlıklı olarak geometrik motiflerle bezenmiştir. Bunlar arasında kafes motifli krater (Resim 8.2), çapraz taralı üçgen motifliyle bezenmiş derin kâse (Resim 7.6) ve küçük boyutlu kapalı kap parçaları (Resim 7.15) sayılabilir. 4. Evre'de bulunan, dört ayaklı bir hayvan motifliyle süslenmiş kapalı bir kabın gövde parçası (Resim 7.14), geometrik olmayan motif türüyle ünik bir örnek olarak dikkat çekmektedir.

Son olarak, yüzey işlemi görmüş bir diğer seramik grubu olan Kırmızı Astarlı Seramik türüne ait örnekler, 43.03 plankaresinin evrelerinde az miktarda da olsa bulunmaktadır. Bu tür genellikle düz tabak ve sığ kâse formlarında temsil edilmektedir (Resim 7.8).

43.03 ve 42.10 plankarelerinden elde edilen seramik verisi genel anlamda değerlendirildiğinde, Geç Tunç-Demir Çağı geçişinde yerel geleneklerin büyük ölçüde devam ettiği görülmektedir. Kuzey Orta Anadolu kökenli ve hali hazırda repertuar içerisinde çok az miktarlarda rastlanan²⁷ üslupların terk edildiği görülmektedir. Özellikle Düz Basit Seramik örnekleri içerisinde, Demir Çağı'nın başlangıcıyla birlikte görülen yatay ilmek kulplu kâseler gibi bazı yeni formların karşımıza çıkması dışında, seramik türleri Geç Tunç Çağı'ndaki benzerlerinin devamı niteliğindedir. Ancak çeşitlilik açısından bir azalmanın söz konusu olduğu söylenebilir. Aynı husus boya bezekli seramikler için de geçerlidir. Şerit Bant Boyalı seramik grubunun form repertuarı Geç Tunç II'de oldukça geniştir ve Geometrik Boyalı ile Nuzi Boyalı gibi motif türü ve çeşitliliği açısından çok daha meşakkatli bir zanaat işçiliğinin ürünleriyle bir arada görülmektedir²⁸. Demir Çağı'nda ise şerit bant motifli çoğunlukla tabak ya da kâselerin üzerine işlenirken, diğer boyalı kapların süslenmesinde çoğunlukla kafes, taralı üçgen, zikzak gibi geometrik motifler tercih edilmiştir²⁹. Bu durum, Alalah'ın başkent statüsünü yitirmesi, yerleşimin büyük ölçüde Tayinat Höyük'e kayması ve Alalah'ın Tapınaklar Bölgesi merkezli bir kült alanı olarak varlığını sürdürmeye devam etmesiyle birlikte, seramik üretiminde ve estetik tercihlerde bir sadeleşmenin yaşandığına işaret etmektedir.

Sosyal Statü ve Prestij

42.10 ve 43.03 plankarelerinin 1-4. Evreleri'nden pişmiş toprak, taş, kemik, fildişi, deniz kabuğu ve camdan yapılmış bine yakın küçük buluntu ele geçmiştir. Alalah'ın Geç Tunç Çağı

25 Bulu 2016, fig.7, no. 26-27; Akar vd. 2021, fig. 7-13, no. 15.

26 Montesanto-Pucci 2019-2020, 111, 115, fig. 13a.

27 Yener-Akar 2013.

28 Horowitz 2019; Bataray 2019.

29 Montesanto 2020a.

tabakalarından da bilindiği üzere³⁰, her iki plankarelerinden de en çok ele geçen küçük buluntu türü boncuklardır. Boncuklar ve kolye uçları, Alalah'taki işçiliğin genişliğini ve estetik zevklerin çeşitliliğini göstermektedir. Boncukların büyük çoğunluğu camsı malzemelerden (cam ve fayans) yapılmıştır; ancak kil, deniz kabuğu, kemik ve taştan üretilen örnekler de mevcuttur. Cam ve fayans endüstrisindeki bu belirgin artış mühürlerin kullanımında da kendini göstermektedir. Alalah'ın Mitanni İmparatorluğu'nun himayesinde hüküm sürmeye devam ettiği Geç Tunç I Dönemi'yle birlikte, yerleşimde bulunan silindir mühürlerin büyük bir çoğunluğu fayans ve Mısır mavisinden (kobalt camı) üretilmiştir³¹ ve bu mühürler, Mitanni sosyal statü göstergeleri de olmuşlardır. Ancak özellikle Hitit tabakaları içerisinde silindir mühür kullanımına ait örnekler son derece sınırlıdır. Bu dikkate değer değişim, Hitit idari sisteminin yarattığı bir kontrol sistemiyle ilişki olmalıdır. Nitekim, epigrafik buluntular bölümünde değerlendirilen bir silindir mühür taştan yapılmış olup Anadolu hiyeroglifleriyle işlenmiştir.

Metal buluntular arasında, boğa başı şeklinde dökülmüş bakır alaşım bir nesne ise alanın ritüel kimliğiyle özdeşleşmektedir (Resim 9). Oval biçimli bir baş üzerinde yer alan uzun ve kavisli boynuzlar, Alalah VII. Tabaka Sarayı duvar resimlerindeki boğa tasvirleriyle birebir örtüşmektedir. Ancak bu nitelikte bir bakır alaşım eserin karşılaştırmalı örneği Alalah'ta olmamakla beraber, kolye ucu şeklinde kullanılmış örnekleri Kıbrıs'tan bilinmektedir³². Baş kısmında yer alan delik, bu objenin bulunduğu bağlamda bir kolye ucu olarak ya da heykelcik gibi bir başka nesneye eklenmiş şekilde kullanılmış olduğunu düşündürmektedir. Anadolu ve Doğu Akdeniz'in inanç sistemlerinde boğanın, Fırtına Tanrısı'nın kutsal hayvanı olarak önemli bir sembol olduğu bilinmektedir. Bu sembolün geniş bir bölgeye yayılması kronolojik ve bölgesel bağlamı içerisinde yakın zamanda Akar³³ tarafından tartışılmıştır. Woolley tarafından kazılan VII. Tabaka Sarayı'nda açığa çıkarılan duvar resimleri ve mühür baskıları üzerinden³⁴, Orta Tunç Çağı'ndan itibaren boğa ikonografisinin özellikle Alalah'taki önemi daha da öne çıkmaktadır. Woolley'in ve diğer araştırmacıların Alalah'taki duvar resimlerine ilişkin yorumları Yener³⁵ tarafından yakın zamanda yeniden değerlendirilmiş olsa da burada tartışılan parça, boğanın sembolik öneminin uzun bir ömrü olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır. Alalah'ın Tapınaklar Bölgesi'nde bu nitelikte bir nesnenin bulunmuş olması, Fırtına Tanrısı Teşup'a adanmış bir ritüel alanın varlığına da işaret edebilir. Alalah tapınaklarının, özellikle İdrimi Kitabesi'nde adı geçen Tanrıça İştar'a adandığı genel kabul gören bir çıkarımdır. Ancak birden fazla tapınağın olması gerektiği düşünüldüğünde, 43.03 plankaresinin yer aldığı bölgede bir Teşup Tapınağı'nın da olabileceği dikkate alınmalıdır.

Bir başka makalede detaylı ikonografik ve sembolik yorumlamaları sunulacak olan, 43.03 plankaresinin 4. evresinde ele geçen, kısmen korunmuş ve Mısır etkisi yansıtan iki sahneye sahip, muhtemelen mobilya parçası olarak kullanılmış fildişi nesne (Resim 10) ve 2. evreden ele geçen, fil kemiğinden yapıma ve muhtemelen sembolik bir işlevi olan mızrak ucu (Resim 11) gibi ünik eserler öne çıkmaktadır. Fildişi işçiliğinin bütün aşamalarını yansıtan buluntu grupları, Açıncı Höyük'ün farklı evrelerinde tanımlanmıştır. Örneğin, VII. Tabaka Sarayı'nın

30 Pieniżek 2020; Healey 2019; Yener vd. 2019b:164-165.

31 Collon 1975, 1982, 2010, 2019; Yener-Akar 2020.

32 Karageorghis 2000, 70, no. 111.

33 Akar-Kara 2022.

34 Woolley 1955: 229-232, pl. XXXVIII.

35 Yener 2021.

11 No.'lu odasında bulunan ve Asya Fili olarak tanımlanan türe ait fildişi, çok sayıda mobilya parçası ve IV. Tabaka'da bulunan makyaj kutuları, kabzalar ve figürinler, fildişinin Alalah'ta geniş bir zaman aralığında işlendiğine ve tüketildiğine işaret etmektedir³⁶.

Özellikle Mısır kökenli diğer buluntu grupları da dikkate alındığında, fildişi parçası üzerinde Mısır'ın ikonografisinden aşına olduğumuz bir duruşta, tahtunda dik oturan genç bir erkeğin tasvir edildiği anlaşılmaktadır. Gövdenin önden, başın ise profilden verildiği bu duruşta; saç, kıyafet ve takı detayları kazıma yöntemiyle detaylandırılmıştır. Figürün oturduğu tahtın ahşap olduğu ve muhtemelen bir aslan ya da başka bir pençeli hayvanın ayaklarına sahip olduğu düşünülmektedir. Bu tür tasvirler, Mısır'da Geç Krallık Dönemi'nde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Sahnenin devamı eksik olsa dahi oturan bireyin ileriye uzanır biçimde işlenmiş kolları, olasılıkla bir ziyafet ya da sunu sahnesinin işlendiğini göstermektedir. Mısır'daki mezar duvar resimlerinde, ölen bireye adanan ziyafet ve sunu sahnelerinde, birey önündeki sunaktaki yiyeceklere uzanırken tasvir edilmektedir³⁷. Bu detaylar dikkate alındığında, Alalah'ta bulunan parçanın bir mezar hediyesi olabileceği de düşünülebilir. Ancak bulunduğu tabaka içerisinde bir mezar izine rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu parçanın kullanım şekli, Alalah'ta başka bir işlevsellik kazanmış olabilir.

43.03 ve 42.10 plankarelerinde bulunan fil kemiklerinden işlenmiş parçalar ise, filin sadece dişlerinin değil, aynı zamanda diğer uzuvlarının da sembolik öneme sahip nesnelerin üretiminde kullanıldığına işaret etmektedir. Bu durum, Tunç Çağı'nda filin Amik Ovası'ndaki varlığının yanı sıra, hayvanın öldürülmesinden kemiklerinden ritüel özelliklere sahip nesnelerin üretimine kadar olan süreçte, bu nesnelerin sosyal tabakalaşma içerisinde statü ve prestij sembolleri haline geldiğini yansıtmaktadır³⁸. Bununla beraber, filin MÖ 2. binyıl ve devamında MÖ 1. binyılda, mühürler ya da bezemeli seramikler gibi başka hiçbir sanat dalında görsel olarak tasvir edilmemiş olması dikkat çekicidir. Bu durum, filin bölgede sınırlı sayıda olduğunu ve ona erişiminin belirli kişilerle sınırlı olduğunu göstermektedir.

Epigrafiik Göstergeler

Peker ve Akar tarafından yayına hazırlanan ve MÖ 13. yüzyıl idari uygulamalarına ilişkin epigrafiik buluntular, Hitit İmparatorluğu'nun son dönemlerini sınır bölgesi üzerinden anlamak için son derece önemlidir. 43.03 plankaresinde, üzerinde "Prens Halpaziti" yazan aynı damga mühürden elde edilmiş baskılara sahip iki farklı bullanın bulunması eşsiz bir keşiftir. Halpaziti adı hem hiyeroglif hem de çivi yazılı kaynaklarda çeşitli meslek ve unvanlara sahip bireyler olarak geçmektedir³⁹. "Prens" unvanına sahip Halpaziti ya III. Hattusili ya da IV. Tudhaliya (CTH 106) döneminden bilinen GAL^{LÚ.MEŠ} UKU.UŠ ZAG⁴⁰ veya IBoT 1.34'te bahsedilen Halep kralı olabilir. Alalah'ta bulunan bullaların, Halpaziti'nin muhtemelen Talmi-Şarruma'nın halefi olarak Halep kralı olarak atanmasından önceki bir döneme ait olması muhtemeldir. Her iki bullanın da 3-2 geçiş evresinin dolgusunda bulunmuş olması, Halpaziti'nin bu dönemde Alalah'ta etkin olduğu görüşünü güçlendirmektedir. Bullalar ile aynı seviyede bulunan ve üzerinde Anadolu hiyeroglifleriyle dört kâtibin isminin yazılı olduğu silindir mühür de bir diğer

36 Woolley 1955, pl. XVI, LXXV.

37 Robins 2008.

38 Çakırlar-İkram 2016.

39 van den Hout 1995, 186-193; Dinçol 1998.

40 Peker 2023, 135, fn. 26.

sıra dışı buluntudur. Zira silindir mühürlerde yalnızca Anadolu hiyerogliflerinin kullanıldığı örnekler Alalah'ta daha önce bilinmemektedir ve Hitit dünyasında da çok azdır⁴¹ (Resim 12).

Sonuç

Aççana Höyük/Eski Alalah Kenti'nde Mitanni hakimiyetinden Hitit egemenliğine geçiş süreci hâlâ tartışmalıdır. Yeni dönem araştırmalar sırasında elde edilen stratigrafik veri setleri, çeşitli bilim insanları tarafından farklı yorumlamaların yapılmasına neden olmuştur⁴². Kent dokusu içerisinde dikkate değer bir değişim en iyi Hitit tabakalarında (III-I) gözlemlenebilmektedir. Bu dönemde, yerleşimin farklı alanlarına konumlandırılan kale yapılarıyla pekiştirilmiş güçlü bir savunma sisteminin varlığı, Alalah şehrinin kentsel peyzajını bir Hitit askeri garnizonuna çevirdiği açıktır⁴³. Hititler'in bölgedeki idari kontrolü, çoğunlukla Anadolu hiyeroglifleriyle yazılmış ve Hititli yöneticilerin adlarını içeren bullalarla temsil edilen idari bir sistemin varlığını kanıtlanmaktadır. Her ne kadar sınırlı olsa dahi, yerel seramik üretiminde Kuzey Orta Anadolu etkisi dikkate değerdir; ancak yerel geleneklerin devamlılığının öne çıkması, bölgedeki Hitit idari kontrolünün günlük yaşamda kullanılan araç gereçlerin seçiminde ve üretim üsluplarında daha az bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir⁴⁴. Bununla birlikte, 1. Tabaka Tapınağı'nda devşirme bir yapı elamanına dönüşen Tudhaliya kabartması gibi güç sembolleri, Hitit İmparatorluğu'nun yabancı topraklarda politikaları ve baskısının varlığına işaret etmektedir⁴⁵.

Geç Tunç Çağı'nın sonu için atfedilen geleneksel yorumlarla bağdaşan bir anlayışla, yerleşimde iskânın sona ermesi neredeyse yüz yıldır sözde "Deniz Kavimleri" ile ilişkilendirilmekteydi⁴⁶. Yeni dönem arkeolojik araştırmalarda elde edilen ve MÖ 14. ve 13. yüzyılları kapsayan kesintisiz stratigrafik tabakalaşma göz önünde bulundurulduğunda, olay eksenli bu kurgusal yorumlamalar artık geçerliliğini tamamen yitirmiştir. Son yıllarda elde edilen arkeolojik veriler, yerleşimin MÖ 14. yüzyılın sonlarına doğru Mukiş Krallığı'nın başkenti olma özelliğini büyük ölçüde kaybettiğini göstermektedir. MÖ 13. yüzyılın başlarında Alalah'ta yerleşim düzeni oldukça dağınık ve çoğunlukla Tapınaklar Bölgesi'yle sınırlı kalmıştır⁴⁷. Bu yeni veri setleri, olaya dayalı anlatıların aksine, zaman içinde meydana gelen bir nüfus azalması ve halkın başka bir alanda yaşamaya başlaması sürecini vurgulayan, yeniden gözden geçirilmiş tarihsel yorumlamalar yapmaya imkân tanımaktadır.

Her ne kadar yakın zamanda Aççana Höyük'te Demir Çağı tabakalarına rastlanmış olsa da Demir Çağı'nda başkent kimliğinin Tayinat Höyük'e taşınması, Asi Nehri'nin yatak değişimiyle bağlantılı olmalıdır. Bu nedenle, Amik Ovası'nın iki büyük yerleşimi arasındaki peyzajı anlamada yalnızca sosyo-politik değil, çevresel faktörleri de anlamak önem teşkil etmektedir⁴⁸. Tunç Çağı'nda Aççana Höyük'ün kuzeyinden akan ve höyüğü çevreleyen Asi Nehri, Demir Çağı'nda Tayinat Höyük tarafına kaymıştır. Bu mikro ölçekli değişim çok daha büyük doğa olaylarının kanıtları olarak değerlendirilmelidir. Nitekim, Doğu Akdeniz'in farklı bölgelerinde ve Amik Ovası'nda yürütülen çevre araştırmaları ışığında Geç Tunç Çağı'nın

41 Alp 1973, abb. 2a-b; Poetto 2020, 106, 115, fig. 2.

42 Akar 2019; von Dassow 2020.

43 Akar 2013.

44 Horowitz 2015, 2019; Akar 2017; Bulu 2017; Montesanto 2020b.

45 Manuelli 2020.

46 Woolley 1955, 398.

47 Yener 2013; Yener vd. 2019a.

48 Batiuk 2007; Aşar vd. 2019, 2020; Horowitz vd. 2019.

sonunda bir kuraklık dönemine ait izler tespit edilmiştir⁴⁹. Bu durum, Geç Tunç Çağı'nın sonunda bir sistem çöküşüne yol açan tetikleyici birçok etken içerisinde çevresel ve iklimsel değişimlerin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Ancak, Açıca Höyük'te 2020–2022 yılları arasında yürütülen kazılarda bulunan Anadolu hiyeroglifleriyle yazılmış yeni idari kayıtlar, sosyal statü ve prestij nesneleri, imparatorluğun son günlerinde Alalah'ın oynadığı önemli siyasi ve ekonomik rolü göstermektedir. Bir diğer yandan, alanın ritüel kimliğiyle de ilişkilendirilebilecek nesne grupları, Alalah'ın dini önemini koruduğunu da göstermektedir.

Demir Çağı'nda Alalah'ın başkent kimliğini kaybetmesi ve sınırlı bir yerleşimin varlığı üzerinden değerlendirdiğimizde, çevresel stres dönemlerinde politik ve ekonomik yapısı bozulan bir başkenti, yaşam ve uyum stratejileri bağlamında yorumlama gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Açıca Höyük'te yürütülen son dönem saha çalışmaları, Güneydoğu Anadolu'da bir tampon bölge olarak Hitit İmparatorluğu'nun himayesinde son günlerini yaşamış bir başkentten, kült merkezi olarak önemini korumaya devam eden bir kentin Geç Tunç–Demir Çağı geçişine bir bakış açısı sağlamaktadır. Hitit tabakaları içerisinde tanımlanan ve yerel üretim âdetlerine işaret eden zanaatlarda devamlılığa işaret eden maddi kalıntıların tespitinin yanı sıra, söz konusu tabakalarda özellikle Kuzey Orta Anadolu kökenli maddi kalıntıların varlığı ve yeni epigrafik buluntular, bir bölgesel krallığın Hitit İmparatorluğu'nun son dönemleri içerisindeki konumu ve önemi hakkında yeni kanıtlar sunmaktadır.

Yazar Katkıları/Writer Contributions

Çalışmanın Tasarlanması/Planning of the Study	Yazar/Author-1 (%20) - Yazar/Author-2 (%20) Yazar/Author-3 (%20) - Yazar/Author-4 (%20) Yazar/Author-5 (%20)
Veri Toplanması/Collecting Data	Yazar/Author-1 (%20) - Yazar/Author-2 (%20) Yazar/Author-3 (%20) - Yazar/Author-4 (%20) Yazar/Author-5 (%20)
Veri Analizi/Data Analysis	Yazar/Author-1 (%20) - Yazar/Author-2 (%20) Yazar/Author-3 (%20) - Yazar/Author-4 (%20) Yazar/Author-5 (%20)
Makalenin Yazımı/Writing the Article	Yazar/Author-1 (%20) - Yazar/Author-2 (%20) Yazar/Author-3 (%20) - Yazar/Author-4 (%20) Yazar/Author-5 (%20)
Makale Gönderimi ve Revizyonu/ Submission of the Article and Revisions	Yazar/Author-1 (%20) - Yazar/Author-2 (%20) Yazar/Author-3 (%20) - Yazar/Author-4 (%20) Yazar/Author-5 (%20)

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir./The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.

ETİK BEYAN/ETHICAL STATEMENT

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur./It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the works referred are mentioned in the bibliography.

49 Kaniewski vd. 2013: 2; Kaniewski-van Campo 2017; Avşar vd. 2019, 2020.

KAYNAKLAR

Akar 2013

Akar, M., “The Late Bronze Age Fortresses at Alalakh: Architecture and Identity in Mediterranean Exchange Systems”, *Across the Border: Late Bronze-Iron Age Relations between Syria and Anatolia: Proceedings of a Symposium held at the Research Center of Anatolian Studies Koç University* (May 31-June 1 2010), ed. K. A. Yener, Peeters: Leuven, Istanbul, 37-60.

Akar 2017

Akar, M., “Pointed Juglets as an International Trend in Late Bronze Ritual Practices: A View from Alalakh”, *Overturning Certainties in Near Eastern Archaeology: A Festschrift in Honor of K. Ashhan Yener*, ed. Ç. Maner-M. T. Horowitz-A.S. Gilbert, Brill: Leiden, 1-16.

Akar 2019

Akar, M., “Excavation Results”, *Tell Atchana, Alalakh, Volume 2: The Late Bronze II City 2006-2010 Excavations Seasons*, ed. K. A. Yener–M. Akar–M.T. Horowitz, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 11-75.

Akar vd. 2021

Akar, M.–Yener, K. A.–Bulu, M.–Ingman, T., “A Fresh Perspective on the Middle Bronze Age at Tell Atchana, Alalakh: The 2007-2019 Seasons”, *The Archaeology of Anatolia, Volume IV: Recent Discoveries (2018–2020)*, ed. S. R. Steadman–G. McMahon, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge, 75-95.

Akar vd. 2022

Akar, M.–Avşar, U.–Bulu, M.–Özbal, R.–Kırman, O. H.–Bektaş, Z.–Burgaç, S., “Amik Ovası Bölgesel Yüzey Araştırması Uzaktan Algılama, Jeofizik ve Paleoiklim Çalışmaları (2019-2020)”, *2019-2020 Yılı Yüzey Araştırmaları C II*, Ankara, 309-316.

Akar–Kara 2022

Akar, M.–Kara, D., “A lead figurine from Toprakhisar Höyük: magico-ritual objects in the Syro-Anatolian Middle Bronze Age”, *Anatolian Studies* 72, Cambridge, 17-36.

Alp 1973

Alp, S., “Eine weitere Hieroglypheninschrift aus Emirgazi und ein Rollsiegel mit Hieroglyphenlegenden aus dem Gebiet von Adiyaman, südöstlich von Malatya”, *Festschrift Heinrich Otten*, ed. E. Neu-Ch. Rüster, Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 11-15.

Avşar vd. 2019

Avşar, U.–Akar, M.–Pearson, C., “Geoarchaeological Investigations in the Amuq Valley of Hatay: Sediment Coring Project in the Environs of Tell Atchana”, *The Proceedings and Abstracts Book, 72nd Geological Congress of Turkey with International Participation*, Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları, Ankara, 798-802.

Avşar vd. 2020

Avşar, U.-Akar, M.-Pearson, C., “Hatay Amik Ovası Jeoarkeoloji Projesi: Sediman Karotu Çalışmalarının Ön Sonuçları”, *35. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 711-715.

Bataray 2019

Bataray, N., “Nuzi Ware”, *Tell Atchana, Alalakh, Volume 2: The Late Bronze II City 2006-2010 Excavations Seasons*, ed. K. A. Yener-M. Akar-M.T. Horowitz, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 251-255.

Batiuk 2007

Batiuk, S. D., “Ancient landscapes of the Amuq: geoarchaeological surveys of the Amuq Valley: 1999-2006”, *Journal of the Canadian Society for Mesopotamian Studies* 2, Toronto, 51-57.

Bulu 2016

Bulu, M., “An Intact Palace Kitchen Context from Middle Bronze Age Alalakh: Organization and Function”, *Proceedings of the 9th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East* (9-13 June 2014), ed. R. A. Stucky-O. Kaelin-H.-P. Mathys, Basel, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 301-314.

Bulu 2017

Bulu, M., “A New Look at the Periphery of the Hittite Empire: Re-evaluating Middle and Late Bronze Age Settlements of the Amuq Valley in the Light of Ceramics”, *Places and Spaces in Hittite Anatolia I: Hatti and the East: Proceedings of an International Workshop on Hittite Historical Geography in Istanbul* (25th-26th October 2013), ed. M. Alparslan, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 185-208.

Cline 2021

Cline, E. H., *1177 B. C. The Year Civilization Collapsed, Revised and Updated*, Princeton University Press, Princeton.

Collon 1975

Collon, D., *The Seal Impressions from Tell Atchana/Alalakh*, Butzon & Bercker, Kevelaer.

Collon 1982

Collon, D., *The Alalakh Cylinder Seals. A New Catalogue of the Actual Seals excavated by Sir Leonard Woolley at Tell Atchana, and from neighbouring sites on the Syrian-Turkish Border*, *BAR International Series* 132, B.A.R., Oxford.

Collon 2010

Collon, D., “Report on the Seals and Sealings Found at Tell Atchana (Alalakh) during the 2003 Season of Excavation”, *Tell Atchana, Ancient Alalakh. Volume I. The 2003-2004 Excavation Seasons*, ed. K. A. Yener, Koç University Press, İstanbul, 89-97.

Horowitz vd. 2019

Horowitz, M. T.–Dodd, L.–Green, A.–Ryter, D., “Survey and geophysical research at Tell Atchana, 2006-2010”, *Tell Atchana, Alalakh, Volume 2: The Late Bronze II City 2006-2010 Excavations Seasons*, ed. K. A. Yener–M. Akar–M. T. Horowitz, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 93-125.

Johnson 2020

Johnson, M. A., “Speiss’ing things up: iron arsenide in a secondary production context at Tell Atchana”, *Alalakh and its Neighbours. Proceedings of the 15th Anniversary Symposium at the New Hatay Archaeology Museum* (10-12 June 2015), ed. K. A. Yener–T. Ingman, Peeters, Leuven-Paris-Bristol, 407-417.

Kaniewski vd. 2013

Kaniewski, D.–van Campo, E.–Guiot, J.–Le Burel, S.–Otto, T.–Baeteman, C., “Environmental Roots of the Late Bronze Age Crisis”, *Plos One* 8, San Francisco-Cambridge, e71004.

Kaniewski–van Campo 2017

Kaniewski, D.–van Campo, E., “The 3.2 kyr BP event and the Late Bronze Age crisis, a climate-induced spiral of decline”, *Megadrought and Collapse: From Early Agriculture to Angkor*, ed. H. Weiss, Oxford University Press, New York, 161-182.

Karageorghis 2000

Karageorghis, V., *Ancient Art from Cyprus: The Cesnola Collection in the Metropolitan Museum of Art*, Metropolitan Museum, New York.

Kemp–Cline 2022

Kemp, L.–Cline, E. H., “Systemic risk and resilience: the Bronze Age collapse and recovery”, *Perspectives on Public Policy in Societal-Environmental Crises, What the Future Needs from History*, ed. A. Izdebski–J. Haldon–P. Filipkowski, Springer, 207-233.

Kristiansen 2016

Kristiansen, K., “Interpreting Bronze Age trade and migration”, *Human Mobility and Technological Transfer in the Prehistoric Mediterranean*, ed. C. Knappett–E. Kiriati, Cambridge University Press, Cambridge, 154-180.

Lauinger 2021

Lauinger, J., “Imperial and local: audience and identity in the Idrimi inscriptions”, *Studia Orientalia Electronica* 9/2, Helsinki, 28-46.

Manuelli 2020

Manuelli, F., “The dawn and demise of imperial impact–Tell Atchana vs. Arslantepe in the framework of the Hittite expansion and dissolution”, *Alalakh and its Neighbours. Proceedings of the 15th Anniversary Symposium at the New Hatay Archaeology Museum* (10-12 June 2015), ed. K. A. Yener–T. Ingman, Peeters, Leuven-Paris-Bristol, 317-341.

Pucci 2020a

Pucci, M., "The Amuq region during the Iron Age I-II: formation, organization and development of a community", *Formation, Organisation and Development of Iron Age Societies, A Comparative View: Proceedings of the Workshop Held at the 10th ICAANE in Vienna, April 2016*, ed. A. E. Sollee, Austrian Academy of Sciences, Vienna, 131-150.

Pucci 2020b

Pucci, M., "Economic Decay and Urban Rebirth in the Amuq. The Hittite Conquest of Hatay and the End of the Late Bronze Age (Mid-14th to the 12th century BC)", *Anatolia between the 13th and the 12th century BCE*, ed. S. de Martino–E. D'evicchi, LoGisma Editore, Firenze, 325-358.

Robins 2008

Robins, G., *The Art of Ancient Egypt, Revised Edition*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Schachner 2020

Schachner, A., "The 14th and 13th Centuries BC in the Hittite Capital City Hattusa: A (re-)Assessment", *Anatolia between the 13th and the 12th century BCE*, ed. S. de Martino–E. D'evicchi, LoGisma, Firenze, 381-410.

van den Hout 1995

van den Hout, Th., *Der Ulmitešub-Vertrag Eine prosopographische Untersuchung*, Harrassowitz, Wiesbaden.

von Dassow 2020

von Dassow, E., "Alalah between Mittani and Hatti", *Asia Anteriore Antica: Journal of Ancient Near Eastern Cultures* 2, Firenze, 193-226.

Woolley 1955

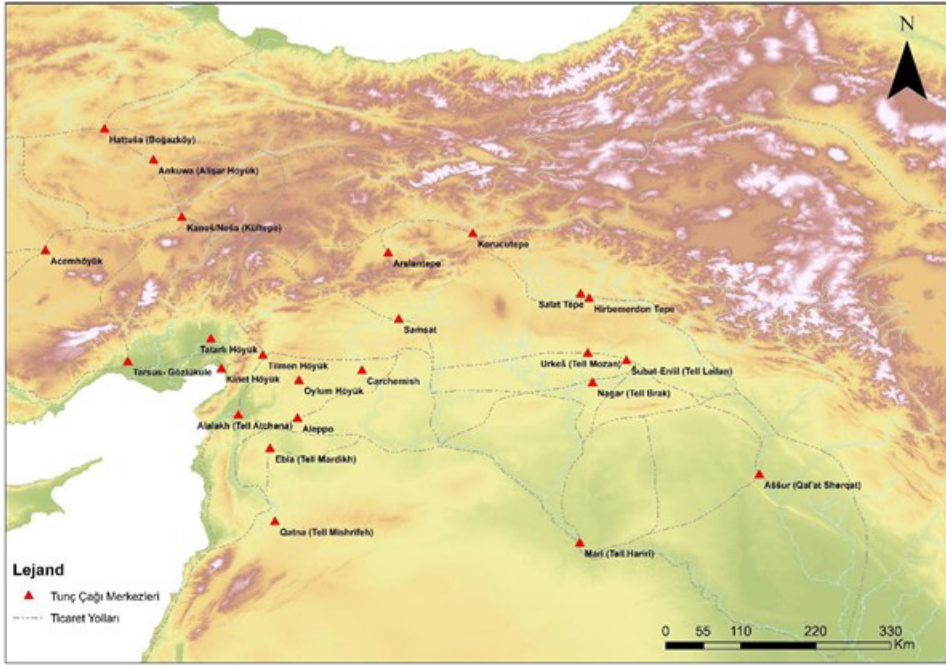
Woolley, C. L., *Alalah: An Account of the Excavations at Tell Atchana in the Hatay, 1937-1949*, Oxford University Press, Londra.

Yener 2013

Yener, K. A., "New Excavations at Alalah: The 14th–12th Centuries BC", *Across the Border: Late Bronze–Iron Age Relations between Syria and Anatolia: Proceedings of a Symposium held at the Research Center of Anatolian Studies Koç University* (May 31–June 1 2010), ed. K. A. Yener, Peeters, Leuven, 11-35.

Yener 2021

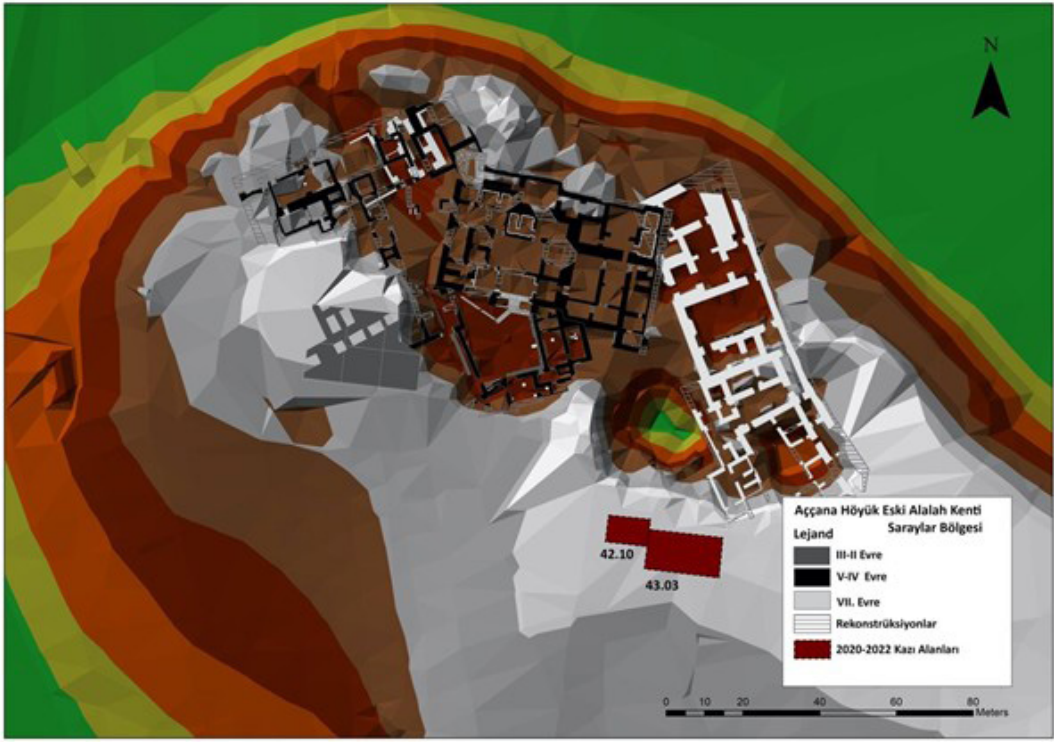
Yener, K. A., "Some Thoughts about Middle Bronze Age Alalah and Ugarit: Reassessing an Alalah Wall Painting with Archival Data", *Ougarit, un anniversaire. Bilans et recherches en cours, Ras Shamr–Ougarit XXVIII*, ed. V. Matoian, Peeters, Leuven, 573-588.

EKLER

Resim 1. MÖ 2. binyılın başlıca merkezlerini gösteren harita (Hazırlayan M. Akar)



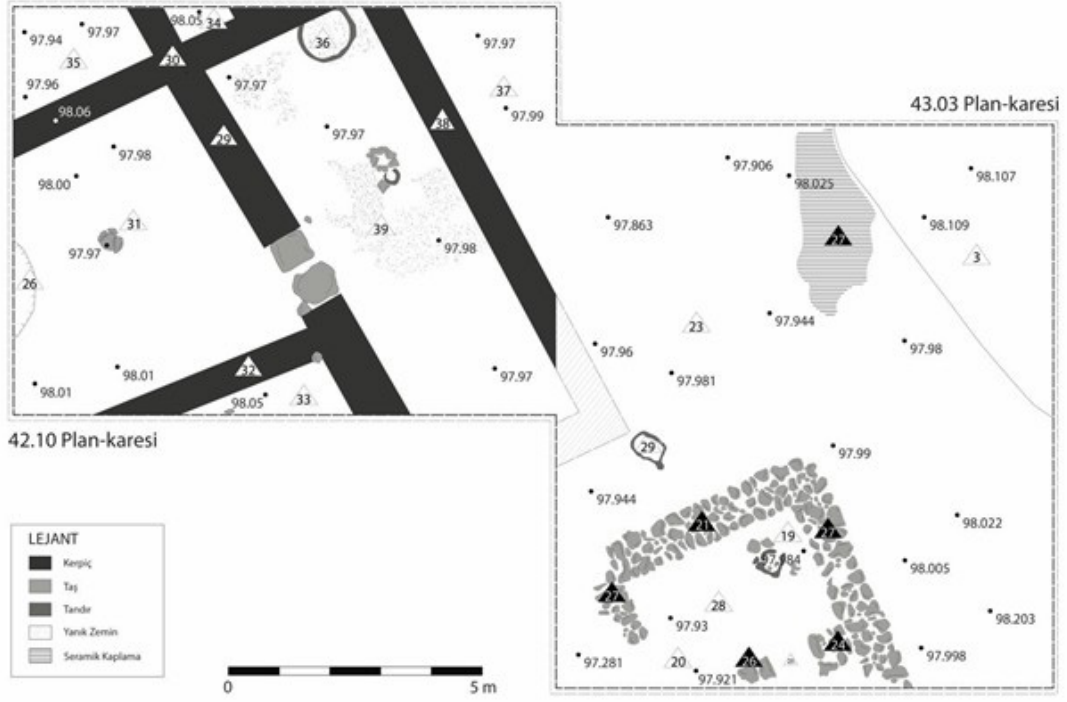
Resim 2. Aççana, Tayinat ve Küçük Tayinat Höyükleri arasındaki ilişkiyi gösteren hava fotoğrafı (Fotoğraf M. Akar)



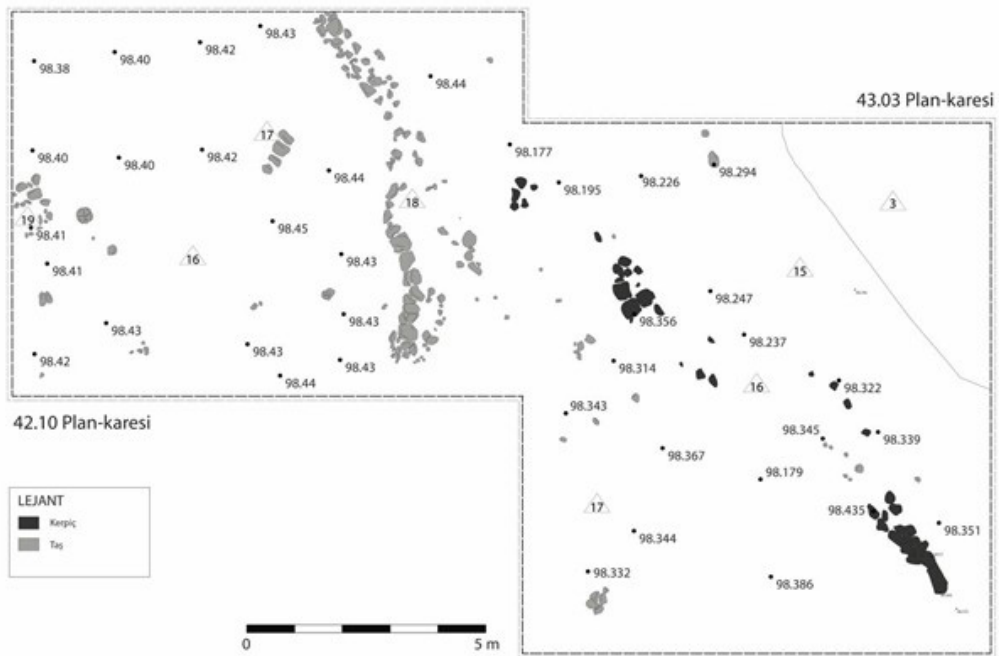
Resim 3. A ana Höyük Kazı Alanlarını tanımlayan harita (Hazırlayan M. Akar, O. H. Kırman)



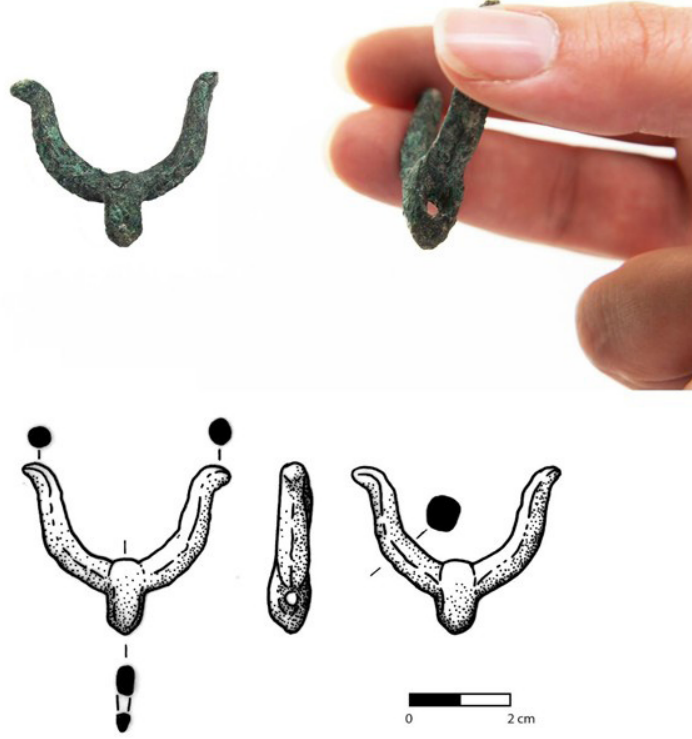
Resim 4. 43.03 plankaresi 4. Evresi (Fotoğraf M. Akar)



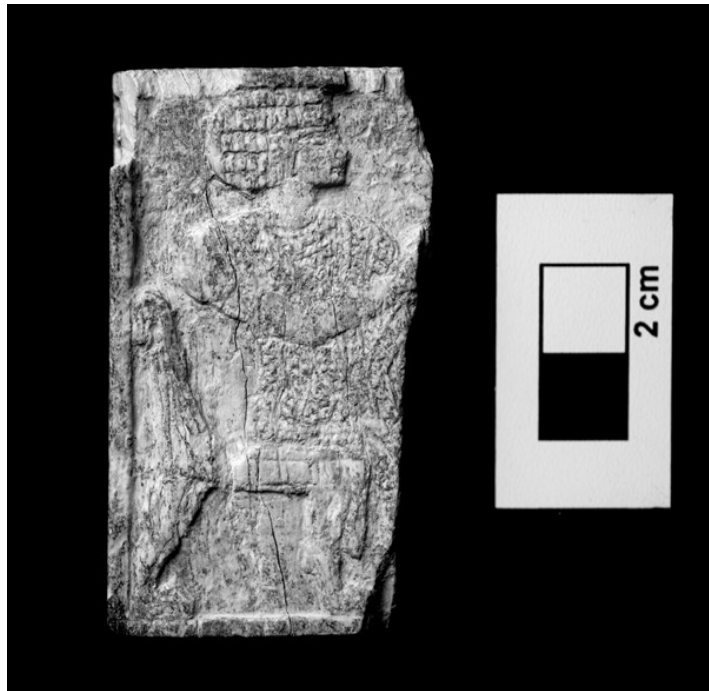
Resim 5. 42.10 ve 43.03 plankareleri 4. Evresi (Hazırlayan O. H. Kırman, M. Akar)



Resim 6. 42.10 ve 43.03 plankareleri 3. Evresi (Hazırlayan O. H. Kırman, M. Akar)



Resim 9. Bakır alaşım boğa başı (AT 29155, Fotoğraf M. Akar, Çizim S. Ün)



Resim 10. Fildişi mobilya parçası (AT 2956, Fotoğraf M. Akar)

